

zich her-
gen zijn,
en eerste
is. Ten
ten verd.
penbaart.
ander be-
niet wat
wel wat
ing, steu-
het reeds
oet toch
elt ge dus
bron van
oord het
telden.
ken voor

a II over

genstelling,
in naar wat
te ons histo-
riew begin-
bouw der
inleide, dat
tenamen-
gied gereed
het gebouw
gevoonden
oeken moet
a wel door
tgen risico,
sluip, want
onderzoek
van die fout
zelfstandig
ernaar u aan
Zoo zelfs
igen vinger
teel vertoon
t, het toch
zu wat ge
destructief
ualisme nu
alle weten-
dus spreekt
den beluste,
nensen in
p wil doen
leen niet de
in weegbare
natie en van
evan, want
hernieuwen,
ferd Maar
het leeren
alle daaraan
ers dan het
haar hoogere
indringt in
onlichtbare
ng van dat
niet volgt, als
t worden en
de doel. Die
aangeteld,
boven het
de eeuw, laat
dat er van
is, tenzij de
dien draad
hand geleed.
id nu was,
n principieel
nen, die de
uitgewerkt,
de eenheid,
t, voert een
n hij bij die
alleen bij
laat, werken
de de positie
n. Zoo als zij
sekt die ook
op ons eigen
teer op straat
de toorts
aan nieuw te
reformeerd
en is toege-
oert. Noemt
dan op, hoe
feitelijk het-
wijze. Ook
gebovend en
zoekt heeft,
eren in het
heersche-
vrije spreken
nen, of dat
n een eigen
n leermee-
dan vijf in
de kritische
is te nog nooit
us. Ook zij
uit van een
hij met dit
onen, stand
n gekijkt is,
doscoop ver-
elft erkennen
n, terwijl zij
oesteren, als
nurs uit eigen

gult volstrekt niet de hooge betekenis van het
vroeger „gevoende“ uit; dit maakt gezinsins het
historisch tot stand gebrachte waardeloos „la
critique est facile, l'art est difficile“ geldt ook op
philosophisch gebied. En het is gemakkelijk
denken met de vrucht van vroegere denkracht
voor ons, dan in de ijle licht van een onontgonnen
wijzegeestige atmosfeer.

Wij voor ons nemen dus met Dr. Kuyper aan,
dat het doel van echte studie het vinden is. Ook,
dat wij daarbij de uitspraak van ons bewustzijn
en de goddelijke Schriftopenbaring dankbaar als
grondslagen moeten aanvaarden, naar wier waar-
heid niet meer gezocht behoeft te worden (alleen
naar den inhoud). En ook, dat hij het zoeken naar
de overige, ons niet openbaarde waarheid de
resultaten van het geschiedkundig zoeken voor-
treffelijk materieel, kostbare bakens in zee en
handwijzers op den weg zijn. Maar wij kunnen
dit laatste niet als „gevoende“ waarheid op één
lijn stellen met de eerste. Noch geheel, wat ook
Dr. Kuyper niet doet. Noch goddelijk, na eerst
het tijdelijke (d. w. z. wat wij zelf niet als waar-
heid erkennen) niet gebaatheid te hebben.

Deelen wij het geheel, wij zouden de vaderen,
— deden wij het op de beschreven wijze goddelijk,
wij zouden onszelf voor onfeilbaar verklaren.

Nu zij ons al aanstonds de opmerking
veroorloofd, dat de geachte recensent geen
rekening hield met wat in *Schol. II* op p. 24
staat. Het is dit:

Niet anders staat het met ons historisch beginsel
Of denkt men soms dat de Gereformeerde levens-
beschouwing ons in een geheim document, kant en
klaar, en uitgewerkt, in handen is gestopt? Is dan
het Calvinisme in zijn opkomen en bloei niet een
historisch verschijnsel, dat evenals elk ander stuk
historie uit de bronnen moet worden opgedieft? En
na, moet ons uit dat in bepaalde tijdsver-
opgetreden historisch verschijnsel te concluderen
tot zijn leidende gedachte, niet het tijdelijke
gebeurtenis, het zuurdees van de mate meels
geschieden, en de eenheid in het veelvorige
opgepoord? En indien dit klaar als de dag is,
naarom zou dit constateren van het Gereformeerde
beginnel dan in aard van studie minder weten-
schappelijk zijn, dan het constateren van den ge-
e van Indië of Hellas?

Reeds hieruit blijkt duidelijk, dat met
het historisch gevondene niet bedoeld
was een pasklaar geheel, maar een materie
die op zich zelf nogmaals grondig onderzoek
vereischte.

Zelfs ging *Scientia II* nog verder,
en verklaarde, dat ook bij hetgeen de Heilige
Schrift ons openbaart, soortgelijk onderzoek
moet worden ingesteld.

Er werd toch gezegd:

En geheel ditzelfde gaat evenzo door, als we
toekomen aan het Openbaringsbeginsel der H. Schrift.
Ook hier toch is het een gansch valsche voorstelling
als of de Schrift ons een gereede Confessie en een
voor het leven pasklaar Catechismus bood. Ook
was de Schrift ons openbaar, kan eerst door grond-
ig, uitsprekend onderzoek „constateerd“ worden.
En al is het zelfde aan de Schriftwaarheid een
vrucht van dat Testimonium Spiritus Sancti, dat
in zekerheid door niets is te vervangen, de kennis
van die Schrift en van haar inhoud kan niet
anders dan vrucht van onderzoek en studie zijn.
In die mate zelfs, dat er uit alle denkbare talen
geen boek naast dit heilige Boek is te leggen,
waaraan zoo diepgaande, zoo alomvattende, zoo
niet rustende studie besteed is, als juist aan de
Heilige Schriftuur.

Verstaan we intusschen onzen recensent
wel, dan is het ook niet dit waartegen hij
opkomt, maar doelt zijn verzet alleen op
het waarheidskarakter, dat aan de historische
vondst als zodanig wordt toegekend.

Niet alleen moet men onderzoeken hoe
de historische vondst zich aan ons voor-
doet, maar ook, nader, in hoeverre ze op
waarheid berust, en ons alzoo waarheid
biedt.

guten we onze kracht te verspillen aan het nog
eens weerleggen van wat reeds zoo telkens weerlegd
is. Veel van wat ons tegengevoonden wordt, zijn
versleten argumenten, die hun volledige tegen-
argumentatie sinds lang gevonden hebben, en
waardoor het debat zoo is uitgeput, dat het niet
verder kan. Door al te dikwijls te worden opgevoerd
wordt het beste gladiatoerspel ten leste ongeniet
baar. Het is oleum et operam perdere.

Ten derde wat betreft den aard van het
bewijs:

En dan in de derde plaats nog dit. Verreweg
het grootste deel der bedenkingen zijn deductief
uit contraire grondstellingen, beheerscht door een
wijzegeerige idee. Daartegenover nu is het principieel
altsoos onwetenschappelijk, den strijd op het terrein
der deductie te voeren, zoolang de strijd over de
grondstellingen niet is uitgevochten. Wat b.v. zegt
den strijd over het Christelijk dogma met wie
het loochent aanbieden, zoolang ge niet over het
Schriftgezag tot eenparig conclusie zij gekomen?
Of ook, wat zult ge over het Schriftgezag met hem
gaan redetwisten, als niet eerst het zondebegrip en
het openbaringsbegrip tusschen u en wie u tegen-
spreekt vaststaat. Doch al eischt uit dien hoede
niet deugdelijk-wetenschappelijke methode, dat ge
den strijd over den oorsprong der rivier op de
bergen, en niet aan den over der zee tot beslissing
brengt, voor wat de grondstellingen aangaan hebben
ook wij wel ter dege den wetenschappelijken strijd,
tot zelfs met een Von Nietzsche, aan te binden.
Een wetenschappelijke kring die het geven van
rekenenschap afslaat, begint zelfmoord.

Maar desniettemin werd staande gehou-
den, dat De Genetist's „alleen maar het
critiekte niet“, voor ons geen zin heeft, en
met het oog hierop aldus geconcludeerd:

Aan den strengen eisch dat de wetenschappelijke
toetsing tot op het critiekte doorga, ontrekken
we ons dus allerminst. Niet alsof we voor het
subjectief verschil in grondovertuiging het oog
sloten. Aesthetisch zult ge den doove noot van het
schoon van Beethovens symphonieën overtuigen
Ethisch viel aan een Nero de heiligheid van het
huwelijks noot te bewijzen. En zoo ook oordeelde
Jesus, op waarheidsgebied, dat, wie niet wederge-
boren is uit water en Geest, het koninkrijk Gods
zels niet kan zien. Maar zelfs dan nog blijft
dat subjectieve element zelf onderwerp van weten-
schappelijke disputatie, en zijn we bereid ook te
dien opzichte het deugdelijk recht van ons stand
punt waar te maken.

Hieruit volgt o. i., dat er in den gedach-
tengang van *Scientia II* geen oogenblik
sprake van was, of kon wezen, alsof de
historische vondst zonder meer, als absolute
waarheid boven alle recht van onderzoek
naar haar waarheidskarakter werd geplaatst.

Het was duidelijk, dat à fortiori ook van
deze historische vondst gold, wat opzette-
lijk ten opzichte der Heilige Schrift als
eisch werd gesteld, t. w. dat de man van
wetenschap, mits in ordelijke disputatie, en
in disputatie op zijn tijd, steeds het waar-
heidskarakter ervan moest willen onderzoeken
en bepleiten.

Dat spreekt zóó vanzelf, dat het alleen
ten opzichte van de Heilige Schrift nader
uitleen werd gezet, omdat alleen ten op-
zichte van de Heilige Schrift deze noodza-
kelijkheid soms in twijfel wordt getrokken.

Reconstruën.
*Geschiedenis der Hervorming in de 15e, 16e
en 17e eeuw van John Wiclif en Johannes Hus tot
op den vrede van Munster en Omaburg in
1648. Bishoven door R. Husen. Dordrecht,
J. C. van Schenk Brill, 1900.*
De heer Husen, als schrijver van eene
Geschiedenis des Vaderlands en andere historische
werken geen onbekende, stelt zich voor, in het
werk, welks titel hierboven is afgedrukt, eerst
te geven een beknopt overzicht van de geschiedenis
der Christelijke Kerk tot op den tijd van de
voorloper der Reformatie. Voorts te behandelen
den oorsprong der Reformatie in de 15e eeuw;
vervolgens de groote kerkhervorming der 16e eeuw
in Duitschland, Zwitserland, Frankrijk, Eng-
land, Ierland, Schotland, Spanje en Italië,
Bohemen en Hongarije, in Denemarken, Zweden
en de Nederlanden, en eindelijk te beschrijven
den loop en de uitwerking der Reformatie in
de 17e eeuw, vooral in Frankrijk, Engeland en
ons Vaderland en de terugwerking der Reformatie
op de Roomsche Kerk.

De inhoud zal dus loopen over een tijdvak,
voor de Protestantische Christenheid inzonder-
heid van de grootste betekenis, en de auteur
heeft met bezieling en geestdrift zijne taak
aanvaard. Het werk zal verschijnen in 20 à 25
afleveringen, elk van 32 blz., en zal door min-
stens 16 keurige platen geïllustreerd worden.

Reeds zag de eerste aflevering het licht. Zij
ziet er keurig uit. Papier en druk en royaal
formaat doen den uitgever alle eer aan.

Wij kondigen gaarne deze belangrijke studie
aan, en als zij compleet is, zijn wij bereid er
ons oordeel over te zeggen.

*Gelegenheids-predikatiën. 15 Leerredeën door
T. Bos, J. Dekker, A. Doorn, A. de Gius,
J. J. Impeta en J. Zomer. Franeker, K. J. Zomer.*
In elke goede predikatie wordt het Woord
Gods verklaard en dienstbaar gemaakt voor
het leven der gemeente naar hoofd, hart en
hand. Dat is ook het streven in dezen bundel.

Toch zijn de gaven, ook der dienaren, ver-
schillend en zal, diensgevolge, toch altoos de
prediking van den één meer op het verstandelijk
inleiden der Waarheid, van den ander meer
op het gemoedelijk inleiden daarvan, en van
een derde meer op de praktijk der godzaligheid
gericht zijn.

En dat verschil is dan ook in deze predi-
katiën wel te merken.

Het zijn Kerst-Pasch-Hemelvaart-Pinkster-
Oud- en Nieuwjaar-Voorbereiding- en Nabe-
trachtingstouwen, die er in behandeld worden.

En juist omdat het voor de samenkomsten
der gemeente op die dagen vaak aan geschikte
preeken ontbreekt, bevelen wij dezen bundel
bij onze lezerskerken ten zeerste aan.

*De Leer van Lombroso en de Positieve School
door P. A. E. Sillevis-Smit, V. D. M. te Rotterdam,
Kampen, J. H. Kok 1900.*

Deze brochure is in hoofdzaak niet anders
dan een referaat, door den schrijver onlangs gehou-
den op de Zuid-Holl. predikanten-conferentie.

Voor zoover de grenzen van zulk een referaat
het toelaten, toekent Dr. Smit het milieu,
waarin Lombroso optrad; geeft enkele mede-
deelingen aangaande zijn leven en schetst in
hoofdtrekken zijn stelsel, en maakt dan zijn
oordeel op over Lombroso en de Positieve school.
Laat deze studie veel gelezen worden! Ook
in zijne niet-gesunde kringen moet ons volk
weten, welk een onheil dreigt uit dit stelsel;
uit stellingen als deze: de misdadiger moet
volgens zijn aanleg een misdadiger zijn; hij

Ten tweede wat het karakter aangaat der
aangevoerde bedenkingen:

Dit vooreerst, en dan in de tweede plaats, wel-

kan niet anders handelen dan hij doet; van
schuld is geen sprake; hij is niet toerekenbaar;
Van straf kan dus ook geen sprake zijn. De
gevangenis is niet anders dan een verbeterhuis.

En Smit's brochure kan hiervoor uitnemend
dienst doen, terwijl zij tevens doet zien, hoe
wij inzonderheid met de Christelijke leer der
crisone en der algemeene genade hiertegen
wel gewapend zijn, maar ook hoe dringend
noodig het is, dat er met deze wapenen over-
saaad tegen deze valscheijl genaamde wetenschap
gestreden worde.

*Een geloofsheld. Het leven van Maarten
Luther verhaald door P. J. Kloppers. Tweede
druk. Uit een jongensleven door Whillel. Meester
Bernard. Een verhaal uit den tijd der Hugenoten
door Katy. Hoe een hyena een mensch vrede en
de verloren armband. Twee verhalen van A. J.
Hoogerhout. Uit twee gewonen geroel. Een verhaal
door E. Gerdas. Tweede druk. Nelly's donkere
kerstverhaal door Eduard. Tweede druk. Uit
denouden tijd door Mrs. Sherwood.*
Leder, die nauwlettend toeziet op wat zijn
kinderen lezen, en ook begrijpt, dat het maar
weinigjes gegeven is goede en geschikte kinder-
lectuur te schrijven, zal voor deze uitgaven
dankbaar zijn.

Ik zou ze alle voor het jonge volkje willen
aanbevelen. Toch heb ik uit deze serie ook
nog weer mijn keuze. En dan staan bovenaan
in mijn schatting, en om den beoelenden stijl
en omdat zij een historischen grondslag hebben,
*Een geloofsheld; Uit een jongensleven, en Meester
Bernard.* De andere volgen dan naar de orde,
waarin zij hierboven zijn aangegeven. Het
zijn alle uitgaven van „Capadose“, een vereeni-
ging voor goedkope Zondagsschool-Uitgaven.

Uitgever is de firma *Barkhandel voorheen
Hoveler & Wornar, Amsterdam—Pretoria*,
waar ook de catalogus is te verkrijgen van de
binnen 400 werke, die reeds in „Capadose“
werden uitgegeven.

*De acht en vestigste en de zestiende psalm ver-
haald en verklaard door M. Noordzij, hoogleraar
aan de Theologische School, Kampen, J. H. Kok.*
Twee exegetische studien, door Prof. Noordzij
bij zijn vijf en twintigjarig jubileum als hoog-
leraar aan de Theol. school te Kampen aan
zijn leerlingen en oud-leerlingen gewijd, en nu
ook door den druk in wijder kring verbreid.

De hoogleraar is voor ons geen onbekende,
maar al ware dit wel zoo, dan zou dit werk
genoegzaam zijn, om u te overtuigen, dat hij
een man is, die aan eene bealste belijdenis
van de H. Schrift als het Woord van God
paart eene ongemeen grondige kennis van
Hebraeische taal en poëzie. M. i. wedijveren
taal en stijl, helderheid van voorstelling, wel
gewicht en wetenschappelijk oordeel in deze
keurige studien om den voorrang.

Klaagt de schrijver — en terecht — over
gebrek in onze kringen aan degelijke kennis
der H. Schrift, dit werk zal ongetwijfeld het
rechte verstand van deze beide psalmen on-
gemeen bevorderen, en anderen tot ernstige studie
uitlokken.

Daartoe zij het dringend aanbevolen, niet
alleen aan de dienaren des Woords, maar ook
aan de gemeente, want de hoogleraar heeft
zijn geschrift zoo ingericht, dat ook niet gestu-
deerden het met vrucht kunnen lezen.

En aan Prof. Noordzij zij toegewenscht, dat
hij nog vele jaren in zijn gewichtvolle roeping
tot zegen der kerken moge arbeiden.

WIMINGA.

Uit de Pers.

Da. Gispem van Amsterdam heeft wel zijn
Vriend te Jerusalem voor goed van het lijfje
zijner vaste correspondenten geschrapt, maar
heeft nu een heel andere publieke correspon-
dentie geopend met een jeugdig ambgenoot.

Ook de *Heraut* verheugt zich hierin van
harte. Talent dat doovekol werd, trekt, als
het weer opvinkt, vanzelf het oog tot zich.

Zie maar eens hoe Dr. Gispem den verlegen
moderen moraelprediker schetst:

Ik denk o. a. aan de z. g. moraelpreeken, die
in onze dagen, weder bijzonder in trek zijn bij
de groote Protestantische en kerkgaande publiek. Men
heeft geen dogmatiek meer, dien naam waardig;
men leeft in het onzekere omtrent het grootste
gedeelte van de H. Schrift; men heeft zich volge-
studeerd met godsdienstgeschiedenis; men is evo-
lutionair ook op theologisch gebied; geen vreem-
deling in de literatuur van den dag; heeft een
ernstige levensopvatting en een oprecht verlangen
om anderen nuttig te zijn; en zoo toegerust moet
men elken Zondag den predikstoel beklimmen, om
tot boeren en burgers het woord te spreken.

Wat zal men preeken?
Leerstukken? Maar dat zijn stukken leer, waar
de menschen zich niet mee voeden kunnen.

Godsdienstgeschiedenis? Maar daarvoor is de
gemeente, over het geheel genomen, niet ontwik-
keld genoeg.

Stelselmatige uiteenzetting van het moderne
Schriftgeloof, of van de moderne leer aangaande
den oorsprong en de samenstelling van de boeken
des Ouden en Nieuwen Testaments? Maar dan
loopt men gevaar om door de schare voor een
kwakzalver te worden aangezien, die zelf niet ge-
looft aan de realiteit der feiten, waarop zijn ge-
heele beroep rust, en waarop geheel de eredienst
voornamelijk het gezang, gebouwd is.

Sociale hervorming, of hervorming der sociale
verhoudingen? Maar dan loopt men gevaar de
gegoede en geesten burgers te ergeren, in veracht
geenschap te geraken en, ten slotte, in het Gooi
terecht te komen, waar ieder, uit louter mensch-
lievendheid en gemeenschapsgevoel, voor zich zelf
leert.

Blijft dus over: de moraal.
De leer van het zedelijke, de levensleer, die alles
omvat, wat wij van God, onszelf en onzen naasten
weten en wat wij doen moeten, indien wij God en
den naasten willen liefhebben.

De moraal, niet in den onderwezenen, rationa-
listischen zin van Deussenleer, maar in de nieuwer-
wetse opvatting, als alle dogmatiek verslindende
levensleer, als zedelijk beginsel, waaruit een nieuwe
dogmatiek zal geboren worden met een godsdienstig
gemeenschapsgevoel, dat geen ander formulier van
eigenheid zal hebben dan dit eene: „Kinderkens,
hebt elkander lief.“

Nu, dit laatste is, op zichzelf genomen, zeker
schoon. Maar hoe zullen wij liefhebben, die van
nature geneigd zijn God en onzen naasten te haten?

Het komt mij dan ook voor, dat wij niet onze
Gereformeerde belijdenis, hoe langer hoe meer
apart komen te staan, en de wereld-ontwikkeling,
al wilt ge de ontwikkeling van het godsdienstig
en kerkelijk leven der Protestantische volken,
steeds verder zich verwijderd van de beginselen en
daaruit afgeleide geloofsleer, met de praktische toe-
passing op het leven, van de reformatie in de 16e
eeuw Voorts is mijn indruk van het leven deze:
dat het op den voorgrond schuiven van de moraal,
in alle tijden, het bewijs is van diep zedelijk ver-
val onder de volken. Het is de reactie tegen het
bestaande. Waar de zaligmakende genade Gods
niet krachtig meer verschijnt en den menschen
leert matig, rechtvaardig en godlijk te leven daar-
treeden alle ernstige mannen op met de moraal

Uit verschillend beginsel, en mitsdien met verschil
van methode en doel. Maar bij alle verschil is er
dan toch ook eenheid in het streven om het kwade
tegen te staan en het goede te bevorderen.

En daartegenover nu schetst hij van hooren
zeggen van een gemeentelid den *„Soliden Objec-
tius“* onder ons Gereformeerden, als ander
uiterste tegen dat eerste uiterste overstaand.

Deze algemeene toestand schijnt mij, voor ons,
Gereformeerden, niet zonder gevaar te zijn.

Hij kan ons prikkelen om tegen dien geest der
eeuw luide te getuigen en flik dogmatiek en be-
ginselvast uit den hoek te komen, de wacht te
houden bij de beginselen en zwaar te ijveren tegen
verlating der grenzen ook in de prediking.

Daar is nu, in het afgetrokken, natuurlijk niets
tegen. Het verdient in tegendeel toejuiching. Maar
daarbij mag toch ook de eisch gesteld worden, dat
men genuttigd van sinen zij ik zeg dit, wij ik
wel eens jeugdige broeders ontmoet heb die, naar
mijn bescheiden meening, zelfs vóór zij nog in het
ambt waren, zoo principieel en belijnd spraken, dat
mijn hart, om zoo te zeggen, ineenkroop bij de
gedachte aan de toekomst. En ook hoor ik, zoo
nu en dan, wel eens iets dat onwillekeurig de
vraag doet rijzen: waar zal dat nu toch op uit-
loopen? Laat ik het met een voorbeeld u duidelijk
maken.

Eenigen tijd geleden ontmoette ik een broeder,
lidmaat van een kerk in ons land. Ik vroeg zoo
eens en ander van de gemeente en welken
domine ze nu hadden. En toen brak de bom los.

Er werd nu zoo geheel anders gepredikt, dan de
gemeente van ons gewoon was. Toen ik vroeg, of
er dan nu een valsche of ongereformeerde leer
verkondigd werd, was het antwoord: o neen, dat zal
ik niet zeggen. Maar wat schiet er dan aan, vroeg
ik weder. Er ontbreekt wat, zeide die broeder, iets
d. w. z. we toch niet missen kunnen. De prediking is
niet onderscheiden genoeg. Er wordt altijd gepre-
dikt uit het verbond meestal over teksten uit het
Oude Testament. De gehele gemeente bestaat nu
uit bondelingen, gelovige bondelingen. Onkeker
den bestaan niet meer. Ze worden als wederge-
borenen beschouwd en behandeld, alles op uit-
wendige gronden, van doop en belijdenis. Van
bevinding is geen sprake meer, deze wordt als
siekelike mystiek terzijde gesteld of streng veroor-
deeld, en opwekking tot bekeering en geloof als
methodische gewarmerd, dat van de Gerefor-
meerde crvc verward moet worden, terwijl voor
de geloovigen niets tot vertroosting overblijft dan
een voorwaardelijke genade: als we getrouw in
den verbondsweg wandelen, dan zullen we ook den
verbondszegen genieten, en daarmede uit. En dat
kan toch zoo niet, zeide die broeder met verhef-
fing van stem. Als het zoo voortgaat, komen we
onder het wec van de gerusten te Sion. Dan krijgen
we een kerk, die den naam heeft, dat te leeft,
maar dood is; dan gaan de menschen met een
ingebekende wedergeboorte en met al hun Gerefor-
meerdheid eeuwig verloren.

Ik begreep dezen broeder wel, maar wilde hem
op dat oogenblik niet begrijpen; ik wilde hem
geen gelijk geven. Ik wees er op dat uit al het
genoemde toch niets ongereformeerds bleek; dat
Calvin ook zoo gepredikt had; dat de kerk toch
niet anders is dan de vergadering der geloovigen;
dat ieder het voor zichzelf onderzoeken moest
en. Maar hij zeide er bij, dat de gemeente zoo
niet was opgevoerd en dat het zoo, op den duur,
niet goed zou gaan. Ten slotte werd ik wat toe-
schietlijker, wees er op, dat de wezenlijke geloofs-
kennis en het bevindelijke leven niet in de scholen
geleerd wordt; dat het genadeleven eene vrijmach-
tige gave Gods is; dat men van een jeugdig die-
naar niet eischen mag, wat alleen de praktijk des
levens leert, en dat hij en allen in de gemeente,
die de geestelijke dingen geestelijk kunnen on-
derscheiden, weinig over den domine moeten spreken,
allermint klagen, maar veel, zeer veel voor hem
moeten bidden.

Geen kwaad kerkelijk genre-stukje, als illustra-
tie bij onze artikelen over het *„Intellectua-
lisme“*.

Officiële Berichten.

De Theol. fac. der Vrije Universiteit heeft
aan de heeren:

F. WIERSEMA, Bloemgracht 68.
J. H. JONKER, Oudebarneveldtstraat 10.
T. J. HAGEN, Keizersgracht 162.
J. VAN LOO, Keizersgracht 162,

vergund, volgens besluit der Generale Synode
te Groningen 1899, Art. 52, op uitnoo-
ding van den Kerkeraad een stichtelijk
woord in de gemeente te mogen spreken.

Namens de Theologische fac.
Dr. H. H. KUYPER.

Amst., 19 Nov. 1900.

Classis Groningen.
De Classis Groningen heeft in hare vergade-
ring van 25 Juli jl. den Welverw. heer J. M.
Stroos, v. d. m. te Badum B. op ZEW's verzoek
eerw. emeritaat verleend. Doe de Heere ZEW
nog lang, kon het zijn, de ruste des ouder-
doms genieten, en op zijn tijd met blijdschap
de eeuwigheid ingaan.

Namens voorn. vergadering,
J. H. VAN DER LICHTEN, Scriba.

Buiteuland.

Een brief uit Zuid-Afrika.

In de *All. Evang. Luth. Kirch.* vonden wij
een brief van een voornamelijk boerenvrouw aan
de president van den Nederlandschen Vredebond.
Wij hebben dit schrijven niet in een van
onze bladen gevonden, en daarom laten wij hier
de vertaling volgen, als een bewijs hoe men in
Duitschland sympathie blijft gevoelen voor de
zaak van de Boeren en hoe men in Engeland
voortgaat met zich tegen alles in te verhanden.

Het luidt aldus: „Ik dank u in den naam van
mijn volk voor uwe hartelijke sympathie. Het
lijden van ons volk is ontzettend. De Oranje
Vrijstaat en geheel Transvaal zijn verwoest,
overal zijn men pijnhoopen. De vrouwen der
krijgsgevangenen zijn van alles beroofd, zij
hebben geen dak noch kleeding en sterven van
honger. Het is mij onmogelijk, alles te schrijven
wat hier plaats heeft. De Komeinen hadden
voor zekere misdaden geen straffen, omdat zij
ze voor te ontzettend hielden en niet geloofden
dat zij konden begaan worden. Maar hier be-
kent er getuige van dat mijne landlieden, niet
alleen mannen maar ook vrouwen en kinderen,
erger dan als honden behandeld worden. En
wanneer de Keizers van Rusland, Duitschland
en Oostenrijk wisten welke onmenselijke daden
hier dagelijks gepleegd worden, niet door solda-
ten die soldaten bestrijden, maar door soldaten
die een volk overvallen, zij zouden niet slechts
als vorsten, maar ook als menschen hunne stem
verheffen, tot bescherming der vrouwen en der
beestachtig behandelde kinderen. Wij vrouwen
arbeiden hier zooveel als in ons vermag, om
de 6000 mijlen scheiden ons van Europa.
Onze brieven gaan door de censuur, en het

kost tijd voordat zij tot u komen. Toch blijven
wij hopen. Wanneer de vrouwen van Amerika
en Europa zich onze zaak wilden aantrekken,
dan zou dit invloed op onze regering uitoefenen.

Ik had alles voorbereid tot het houden eener
vergadering, die eene oproeping doen zou aan
de vrouwen der gehele wereld; men liet mij
echter weten, dat de regering dit voor een
daad van vijandschap zou houden; en daarom
vind ik het beter mij te onthouden. Maar
wat wij niet kunnen doen, moesten de Europee-
sche vrouwen voor ons doen. Ik bid u in den
naam des Heeren, mist niet voordat gij ons
geholpen hebt. Gij hebt geen denkbeeld van
het lijden van ons volk. Is het niet ontzettend,
dat men knapen van 9—14 jaren van de moeders
ontrekt, om ze naar Basutoeland in het Engelse
kamp te zenden. Met welk doel? God
alleen weet het. En wat staat ons in de
toekomst te wachten? De Kaffers gaan alles
na wat de Engelschen tegen ons doen en grijpen
elke gelegenheid aan om hunne vijandschap te
toonen. Onder het kommando van kapitein
Lewellyn hebben de Kaffers 17 vrouwen ver-
woerd, kleine meisjes van acht jaar werden
door Engelschen en Kaffers verkracht. Men
laat alles doorgaan zonder dat men er ooit
van hoort, dat een der booswichten gestraft
wordt. Verplaats u in mijn toestand, als ik
dagelijks van dergelijke afschuwelijke misdaden
hoor.

Voor eenige dagen kwam eene vrouw, met
naam Van Vuren, Van Wepener, uit den Oranje-
Vrijstaat, tot mij. Het was 10 uur des avonds.
De militaire overheid had haar bevelen met
hare kleindochter van 12 jaar in den postwagen
te gaan, zonder dat haar vergund werd iets
van hare kleeding of van haar geld mede te
nemen. Haar jongen van 14 jaar was naar Ba-
sutoeland gebracht; haar man en haar oudste
zoon naar St. Helena; een andere zoon werd
voor Lady Smith gedood. Toen zij aan de Kaap
aankwam, zeide een officier tot haar: „maak
nu, dat gij weg komt.“ en daar stond zij nu
in een vreemde stad zonder een cent en zonder
goed. Ik had het voorrecht haar een nacht-
verblijf te kunnen aanbieden, maar wat zal er
verder van haar worden? Een boer in een
district dicht bij de grenzen kreeg verlof een
paar dagen naar huis te gaan. Toen hij daar
kwam, vond hij zijne kleine dochter weened
bij de deur, eenige schreden verder het lijf van
zijn zoon en voorts zijne vrouw verworgd en
in stukken gehouden, en daarna zijne volwas-
sene dochter op onmenselijke wijze vermoord.
Hij beklagde zich bij de Engelsche militaire
overheid en kreeg ten antwoord: „Wij konden
de Kaffers niet terughouden.“

Gij weet dat de Engelschen steeds gezegd
hebben, dat het een oorlog der blanken is en
dat zij zich niet van de hulp der kleurlingen
bedienen wilden. En toch doen zij het. En
desmettengestaande, trots dat alles, leeft in mij
nog de hoop, dat mijn volk uit deze beproe-
ving groter dan te voren zal voortkomen! Ik
verzoek u nog eenmaal te doen, wat ik niet
kan doen. Roep luidekluis over ons lijden,
doe een beroep op het menschelijk ge-
weten, zoek de vrouwen te bewegen, dat
zij toonen deel te nemen in het lijden
harer zusters, wier bovemenscheijl mar-
terschap eerst later in alle bijzonderheden
bekend worden zal. Wij kunnen alleen wat
voor hen doen, die tot ons komen, maar de
ontelbaren, die zonder levensmiddelen, zonder
brandstof door de verwoeste velden van den
Oranje Vrijstaat zwerfen, zijn door God en
menschen verlaten.“